

І. П. Ковальчук

Закарпатський прогин

ЗАКАРПАТСЬКИЙ ПРОГИН – геологічна структура на південному заході [Карпатської складчастої системи](#). В Україні розташ. його сх. частина. З. п. вивонений неоген. моласами потуж. до 3 тис. м (товщами уламк. гірських порід – пісковиків, конгломератів, андезитів, глин, іноді вуглистих відкладів та евапоритів, сформованих в орогенну стадію розвитку складчастих поясів між літосфер. плитами в умовах їх стискування), які залягають у мезозой.-палеоген. пластах, містять соленосну товщу (у центр. зоні). У геоморфол. відношенні відповідає Закарп. низовині. У пд.-сх. частині прогину простягається ланцюг соляних куполів, які іноді виходять на поверхню або проявляються у морфології рельєфу. На поверхні збігається з площею поширення неоген. осадових та вулканоген. порід і простягається вздовж пд.-зх. краю Карпат смугою довж. майже 150 км і шириною 25–35 км. З. п. сформувався на твердому фундаменті Внутр. Карпат протягом олігоцену – пізнього сармату. У ньому нагромаджувалися потужні товщі піщано-глинистих відкладів з прошарками ліпарит. туфів, бурого вугілля і товщами кам'яної солі. Основа прогину представлена палеозой., мезозой. і палеоген. відкладами, розбитими розломами на блоки розміром 3–5 × 8–10 км. Глибин. межами З. п. є Закарп. розлом на Пн. Сх. і зона Припаннон. розлому на Пд. Зх. У ньому виділяють Чоп-Мукачів. і Солотвин. улоговини, розділені Шоллес. глибин. розломом. Починаючи з палеозою, розломами відбувалися блокові рухи різного спрямування. Вони вплинули на нагромадження різновік. відкладів у Солотвин. (переважно баденієвих) і Чоп-Мукачів. (переважно сармат-пліоценових) улоговинах. Уздовж розломів відбувалося виверження магми та утворення на поверхні потуж. вулканіч. гряд. У результаті виник ланцюг субвулканіч. тіл – похованих вулканів, характерних для Берегів. зони горстів, які з часом експонувалися на поверхню побл. смт Вишкове Хуст. р-ну, сіл Велика Добронь Ужгород. р-ну, Дрисина Мукачів. р-ну та Шаланки Виноградів. р-ну. Центри ще менших вулканоген. структур, локал. інтрузій і соляних куполів приурочені до певних тектоніч. порушень скидового типу, якими обмежуються блоки у підсольовому структур. комплексі та фундаменті. У прогині сформувалися Вулканічні Карпати, побудовані ефузив. породами неогену (андезитами, базальтами, туфами), які частково перекривають молас. комплекс. З відкладами З. п. пов'язані родовища газу (Солотвин., Русько-Комарів.), кам'яної солі (Солотвин.), поліметал. руд (Біган., Берегів.), бариту (Берегів.), ртуті (Вишків.), мармурів, цеолітів, туфів, мінерал. вод (Вишкове, Шаян) тощо.

Дослідженнями остан. років встановлено, що найбільша щільність структур, які оцінюються як перспективні для пошуків нафти, газу, ін. копалин за комплексом структурно-геоморфол., газогеохім., радіометрич. та геотерміч. показників, властива Округлен.-Тячів., Доробратів., Іршав., Рокошин. та Свободській площам.

Бібліографічний опис:

Закарпатський прогин / І. П. Ковальчук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ.

– К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-14632>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).